

WORLD CULTURE AND INTERNATIONAL CULTURAL RELATIONS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-8>

РЕГІОНАЛЬНЕ ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЗАКАРПАТТЯ В СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Шевцова І. М.

*заслужений працівник культури України,
викладач кафедри мистецьких дисциплін*

*Комунальний заклад вищої освіти «Ужгородський інститут культури
і мистецтв» Закарпатської обласної ради
м. Ужгород, Україна*

Ступень розвитку національної культури завжди перебуває у безпосередній залежності від величини кола її покровителів. І Україна стане поважною державою на європейській арені у світі лише тоді, коли повсякчас засвідчуватиме свої вагомні культурні набутки перед найширшим загалом.

Багатогранність духовності, побуту, стилю та образу життя етнічних народів Закарпаття знаходить своє зображення у хореографічно-пластичних образах побутового регіонального танцювального мистецтва. Фольклорна основа танцювального мистецтва має створити сучасні форми побутової хореографії, як провідного здобутку національної культури, що формує риси загальних комунікаційних відношень. Цінності сучасного суспільного життя потребують оновленої естетики та актуальної трансформації пластичної лексики регіонального хореографічного мистецтва, що буде впливати на соціалізацію молоді та формування здатної розмірковувати, дійсно самобутньої особистості. Соціальні побутові танці є неодмінною складовою загальних культурних цінностей етносу, це є органічний пласт можливостей, який формує особистість відповідно соціальним вимогам середовища, створює стиль і форму комунікаційних стосунків буття народу.

Побутовим танцям Закарпаття властиві синтетичні риси полікультурної традиційної лексики, прийоми побудови імпровізаційної структури танцю, манера і стиль виконання рухів обумовлені етнічними та історичними традиціями населення краю в поєднанні з синкопованим ритмом, фундаментом появи якого є природа, праця, побут, народна

художня творчість, традиції. Основним суспільним завданням людства є збереження та зміцнення умов мирного співжиття етносів. Складність історичного і соціально-економічного розвитку Закарпаття полягає у великій етнічній та конфесійній строкатості населення, спільне проживання етнічних груп на відносно невеликій території краю, роблять його своєрідною лабораторією для вивчення напрямів та шляхів створення новітньої побутової хореографічної культури краю.

Значний вплив на характер та стилістичні особливості регіонального хореографічного мистецтва й етнічну динаміку створення міжкультурної взаємодії мала в радянські часи репресивна політика, яка на деякий історичний момент уповільнила розвиток популяризації побутових етнічних танців.

За період новітньої державності України танцювальне національне мистецтво Закарпаття сформувало відношення молоді до поліетнічної культури, що становить зміст й емоційний заряд мистецтва хореографії. Своєрідна манера виконання і додає закарпатському танцю самотність. На створення нових танцювальних побутових форм впливають також і міграційні процеси що характеризує відповідний вектор етнічної композиції, створює сучасне культурне та релігійне середовище, яке впливає на різноманітні сфери суспільного життя. Закарпатці, знаходячись у центрі Європи є невеличкою гілкою прадавнього слов'янського народу, яка проживає у Карпатах та не піддалася дикій асиміляції та денационалізації. Жителі Срібної Землі – Закарпаття – місцеві русини увібрали у свою хореографічну культуру кращі елементи народів сусідніх держав – Угорщини, Румунії, Словаччини, Польщі.

Улюбленим видом народної творчості пересічного мешканця Карпатського краю завжди був танець, який одночасно виконував певну ритуальну функцію і народжувався у миттєвому імпрізаційному емоційному стані учасників хореографічного дійства. Сучасний побутовий танець залишив традиційні риси, але трансформувався відносно соціальних потреб суспільства в орієнтації на масову виконавську культуру. Він утратив змістовні символи основних рухів, віддаючи перевагу простим, лаконічним обертам у парному виконанні. Втрачається поступово завдання побутової хореографії соціалізації певних вікових груп населення. Молодь захоплюється американськими соціальними танцями, втрачаючи етнічну неповторність та традиційну систему норм поведінки у суспільстві.

Популяризація регіональних побутових танців створює умови для збереження та розвитку національної традиційної культури малочисельних народів. Змішані в національному відношенні шлюби за статистикою розширюють можливості толерантного ставлення як до історичних традиційних аспектів міжкультурної комунікації суб'єктів

соціальної діяльності так і для створення новітніх форм побутового хореографічного мистецтва.

Популярні побутові танці Закарпаття «Чардаш», «Карічка» «Увиванець», «Дубкани – скакуни» специфічно відтворюють побут, мораль, етику взаємостосунків хлопців і дівчат. У швидкому динамічному парному танці «Чардаш», «Увиванець» дівчата поводяться статечно, рухи їх стримані та граціозні, хлопці хизуються своєю спритністю, силою та відвагою. Танець горян «Дубкани – скакуни», в якому відбито стосунки з суворою гірською природою, вічна боротьба людей зі стихією, запальний та гарячий темперамент хлопців – верховинців. Характерні стрибкові рухи забарвлені вигуками, та носять змагальний характер. «Бойківські забави», їх віддавна до тепер танцюють на весіллях. Починають парубки вдягнені в гуні, в руках одного з учасників дійства ковтя («глечик»). З тої ковти хлопці п'ють овече молоко по черзі скидають гуні на середину і танцюють навколо, приспівуючи:

Коло гуні, коло гуні
Затанцюймо собі, люди,
Аби вівці ся плодили,
А ми всі в достатку жили,
Ея, гоя!...

Далі хлопці запрошують дівчат, які тримаються просто, але гордо і граціозно, підкреслюючи своїми рухами дівочу стать.

Побутовий танець «Карічка» на території Закарпаття є характерним дівочим хороводом. Назва танцю походить від словацької назви «коло». Малонки хороводу мають імпровізаційний характер, основний це коло, яке під час виконання розпадається на менші, потім ще на менші кола, в залежності від кількості учасників хореографічного дійства. Характерним у танці є кружляння парами.

Соціокультурна система – це соціальний комплекс, що являє собою сукупність соціальних відносин і зв'язків між суб'єктами, культурний устрій, що охоплює кореневі, фундаментальні традиційні суспільні цінності, переконання, символи, міркування, знання, принципи, релігійні та політичні вірування і допомагає регулювати норми поведінки людей.

Суспільство інтегрується, а культура диференціюється у світовому масштабі. Процесам глобалізації протистоїть мультикультурна система. Рівень збереження та розвитку регіональної української побутової хореографічної культури є прямо пропорційним прагненню етносу до хореографічної творчості. Таким чином можна вважати побутовий танець актуальною формою в системі міжкультурних комунікацій сьогодення.